

Олена БОРОВИЦЬКА

ПРАОБРАЗНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

**БОРОВИЦЬКА
Олена,
BOROVIYTSKA
Олена,**

кандидат філософських наук, доцент, докторант Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України м. Київ.

***Анотація:** Йтиметься про глибинні механізми організації законотворчого процесу. Законотворчість розумітимемо одночасно як складну мисленнєву і соціально значущу діяльність, пов'язану зі створенням закону, оцінкою його ефективності та можливою необхідністю подальшого його коригування. Пропонується уточнення психологічної сутності поняття "законотворчість", зважаючи на роль неусвідомленої установки в організації законотворчого процесу.*

***Ключові слова:** праобраз, праобразні передумови, законотворчий процес, мисленнєві тенденції, неусвідомлена установка.*

УДК 17.02:316.4

Постановка проблеми. Актуальність вивчення глибинних передумов як механізмів організації та регуляції законотворчого процесу зумовила визначення та обґрунтування законотворчості як комплексної дослідницької проблеми. Зазначимо, що запропонований ракурс дослідження активизуватиме, насамперед, інтердисциплінарний спектр її розвідок, адже про таку затребуваність свідчатиме як теоретична, так і практична значущість проблеми законотворчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запропонована проблематика розглядатиметься як комплексна дослідницька сутність і вибудовуватиметься на ідеях як аналітичної психології, психології творчості, феноменології, соціальної психології та філософії, так і політології, соціології, державного управління, дисциплін правничого циклу та інших (К. Юнг, Е. Гуссерль, В. Моляко, Д. Узнадзе, В. Ядов, Л. Сохань, Е. Афонін, О. Донченко, А. Мартинов, П. Крупкін, Ю. Романенко, Т. Вакулова, О. Шипунова, О. Радченко, С. Юшин, С. Алексєєв, В. Журавський, О. Зайчук, В. Ісаков, М. Козюбра, В. Копейчиков, О. Копиленко, І. Курас, М. Марченко, В. Нерсєсянц, О. Бабінова, О. Богачова та ін.). Отже, інтелектуальна традиція свідчить: дослідження запропонованої проблематики бачитимуться продуктивними насамперед у контексті інтердисциплінарного наукового досвіду.

Щодо фахових загальнотеоретичних та практичних розвідок законотворчості, законодавчого процесу, законодавчої техніки, нагадаймо, що значна увага вже приділялася їм у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених С.С. Алексєєва, В.С. Журавського, А.П. Зайця, О.В. Зайчука, В.Б. Ісакова, М.І. Козюбри, В.В. Копейчикова, О.Л. Копиленка, І.Ф. Кураса, М.Н. Марченка, В.С. Нерсєсянца, А.С. Піголкіна, П.М. Рабіновича, А.М. Ришелюка, С.В. Саса, О.Ф. Фрицького, Лон Л. Фуллера, В.М. Шаповала, М.Я. Швеця, С.В. Шевчука, Ю.С. Шемшученка, О.І. Ющика та інших.

Мета дослідження. Нагальним є завдання дослідження законотворчого процесу як цілісної структурно-функціональної системи, котра змогла б об'єктивно відобразити динаміку свого організаційного перебігу як упорядкованої раціональної діяльності, спрямованої на створення закону, де така діяльність розглядалася б насамперед як творчо-мисленнєва, отже, здійснювалася б як конструктивна, оцінювалася б як ефективна, і саме завдяки її комплексним розвідкам.

Запропонована тема статті бачиться особливо затребуваною в контексті нагальних проблем державного управління. Проте не маємо на меті здійснення досліджень організаційно-правових чи процедурних аспектів забезпечення законотворчого процесу в Україні. Наразі вже постало завдання вивчення операційно-мотиваційних механізмів як глибинних передумов його організації та регуляції, розвідки яких сприяли б системному вдосконаленню законотворчого процесу загалом. Позаяк законотворчий процес розумітимемо як системно-організовану цілісність у функціональній єдності її струк-

туруючих. Як відомо, такими структуруючими слугуватимуть не лише процедурні компоненти, як-то: законодавча ініціатива, обговорення законопроекту, ухвалення закону шляхом голосування та обнародування закону (офіційного його опублікування).

Зауважимо, що структурно-функціональні компоненти як процедурні бачаться зазвичай організаційними стадіями не стільки законотворчого процесу, а радше законодавчого. Зазначимо також, що комплексний (фундаментальний) забезпечення реалізації законотворчості полягатиме в органічній єдності насамперед таких головних його компонентів, як пізнання, діяльність, кінцевий результат, в організації котрих засадничим підходом до нормативного закріплення принципів, процедур та правил законотворчого процесу є саме творчий підхід.

Ось чому конструктивне вивчення законотворення ґрунтуватиметься на теоретико-методологічній основі не лише суто правової науки (нормативістського, порівняльно-правового методів, методу економічного аналізу права, методів юридичного процесу, юридичної семіотики, критичного методу та інших). Таким чином, основою ефективного розвитку законотворчого процесу, отже, і державної політики загалом, слугуватимуть нормативно закріплені та організаційно визначені правила й процедури, ґрунтовані насамперед на інтердисциплінарних наукових досягненнях. Ось чому проблема законотворчості бачиться насамперед проблемою комплексних досліджень.

Отже, наразі виходитимемо на розвідки структурно-функціональних чинників законотворчості як складної творчо-мисленнєвої діяльності. Зауважимо, що насамперед зважатимемо на вивчення мисленнєвих тенденцій як глибинних передумов її здійснення та вдосконалення. У запропонованому контексті розвідок проблема творення закону завжди бачитиметься комплексною. На нашу думку, такий ракурс її дослідження слугуватиме надійною науковою платформою і актуальних проблем державного управління, і проблеми державотворення загалом. Таким чином, головним теоретико-методологічним завданням бачитиметься комплексне дослідження процесу походження закон.

Виклад основного матеріалу. Законотворчість розумітимемо як складний мисленнєвий і водночас соціально значущий феномен та відмежовуватимемо його від законодавчого процесу як юридичного поняття, отже, і будь-якого юридичного процесу загалом. Нагадаймо, саме законодавчий процес є особливою процедурою ухвалення закону, котра структурується із певних стадій як самостійних, логічно завершених етапів та організаційно-технічних дій.

Проте зауважимо, що формування, зокрема, юридичного мотиву як державної волі щодо необхідності регулювання правовими нормами окремої групи або типу суспільних відносин у результаті аналізу фактичного становища політики, економіки, соціальної сфери тощо бачиться структурно-функціональною стадією радше законотворчості, ніж законодавчого процесу. Власне тому і надаватимемо такого значення саме глибинним передумовам її організації. Зауважимо: органи, організації й особи, що займаються виявленням потреби у законодавчому врегулюванні, не завжди можуть бути учасниками правових відносин, які створюють юридичний процес. Та і законодавчий процес перебігає у формах, суворо встановлених законами або парламентським регламентом.

Зауважимо, що законотворчість є розгалуженішим поняттям, ніж поняття законодавчого процесу, і не вичерпується власне лише процедурою створення законів, але охоплює всю діяльність як функціональну систему творення, отже зважає на оцінку його ефективності й можливе подальше раціональне коригування (зміну, доповнення тощо).

Власне, ось чому одним із завдань і бачиться аналіз глибинних механізмів організації законотворчого процесу як соціально значущого і водночас складного психологічного феномена, де мисленнєві тенденції відіграватимуть далєбі не останню роль, а радше навпаки. Адже ухвалення рішення щодо підготовки законопроекту

вже знаменуватиме початок законотворчого процесу. Суттєве значення законопроект має на початковому етапі.

Насамперед, значущою є низка таких організаційних питань: якою є його загальна спрямованість, як подано його головну ідею, наскільки він є затребуваним у контексті відображення реальних суспільних потреб тощо. Нагадаймо, що згідно із запропонованим до розробки законопроектом, попередньо складатиметься його концепція. Як відомо, зміст концепції відображає загальний зміст та головну ідею у структурованому плані законопроекту.

Таким чином, наукове обґрунтування концепції визначатиме термін його ухвалення, а також перевірятиме на якість та ефективність. Зауважимо, що насамперед концепція нормативного акту і свідчатиме про свою належність до певного ієрархічного рівня правової системи, що є особливо важливим на цьому етапі її формування. Доволі значущим бачиться питання в щодо того, хто саме бере участь у підготовці законопроекту.

Як свідчить юридична практика в Україні, зазвичай це спеціалісти міністерств і відомств. Отже, вони не повинні перебувати у полоні певних стереотипів правового мислення, адже це стає негативним наслідком самого результату, уникнення якого є неможливим. Позаяк офіційним автором неминуче залишатиметься відомство, загалом конкретні творці також будуть невідомі, тому і не нести будуть відповідальності за свої рішення. Безумовно, поділятимемо думку, зокрема вчених-правників, що до самого процесу творення законів обов'язково повинні долучатися насамперед науково-дослідні творчі групи людей з конструктивним мисленням.

Отже, варто взяти до уваги практику європейських країн, де статус депутата парламенту не дозволяє займатися законотворчою діяльністю. Депутати працюють лише з готовим проектом, котрий створюється саме творчими спеціалістами-професіоналами, чого, на жаль, немає в Україні. Законотворча техніка інших країн свідчить про ухвалення, зокрема, і пакету (комплексу) необхідних документів з актуального питання.

Зауважимо, що така техніка також бачитиметься доцільною й у вітчизняній практиці. Хоча ми не маємо на меті достеменно говорити про процедурні моменти творення закону, проте зауважимо, що саме одночасна розробка комплексу документів від закону до інструкцій міністерств та відомств попереджала б, зокрема, про суперечливі нюанси, що можуть виникати в процесі застосування основного закону, насамперед за відсутності пояснювальних нормативних актів. Власне, сутність процедури полягає в тому, що сам етап обговорення проекту також повинен здійснюватися творчою робочою групою спеціалістів-експертів. Зауважимо, що лише комплексне дослідження проблемних питань законотворчого процесу зможе забезпечити цілісність та організаційну послідовність його здійснення. Зокрема, формування фундаментального підходу до структурно-функціональної організації законотворчого процесу як з додержанням принципів законотворчості, визначених юридичною наукою, так і із залученням інтердисциплінарного досвіду, насамперед для забезпечення законотворчого процесу як продуктивної мисленнєвої діяльності його суб'єктів, а також з використанням порівняльних досліджень і зарубіжного досвіду лише сприятиме конструктивній його організації.

Нагадаймо, наші права і свободи та їх гарантії, а також головні обов'язки громадянина визначаються виключно законами України, де єдиним органом законодавчої влади є парламент – Верховна Рада України, і ухвалення законів належить до її повноважень. Отже, освіченість, творчо-мисленнєва активність, рівні інтелекту, правової культури і професійної підготовки суб'єктів законотворчого процесу, безумовно, лише свідчатимуть про їхню високу компетентність в організації та регуляції законотворчого процесу.

Законотворчість розглядатимемо як особливу творчо-мисленнєву діяльність. Ось чому так зважатимемо саме на глибинні передумови її організації.

Необхідно здійснити концептуальне уточнення психологічної сутності поняття «законотворчості», дослідивши насамперед праобразні передумови як детермінуючі чинники психічної активності суб'єктів законотворчого процесу. Зазначимо, що праобразними передумовами організації та регуляції законотворчості як особливої творчо-мисленнєвої діяльності слугуватимуть праобрази як вихідні структуровані форми досвіду суб'єктів законотворчого процесу. Досвід розумітимемо у широкому сенсі: від генетичної схильності – до будь-яких інформаційних повідомлень [1, с. 14–22].

Зауважимо, що праобрази здатні активізувати процес інтуїції, детермінуючи мисленнєві тенденції, що визначаються домінуючими мисленнєвими діями, які спрямовують потік мисленнєвого пошуку у необхідне (визначене) русло прискореного безпомилкового (достовірного) ухвалення рішення у створенні закону. Ось чому дослідження такого уявлення щодо здійснення творчих процесів побудоване з виходом на можливість та необхідність зважати саме на неусвідомлюване як структурно-функціональну компоненту організації законотворчого процесу. У нашому контексті розвідок праобраз слугує психічною детермінантою процесу творення та полегшує побудову асоціативних зв'язків, упорядковуючи інформацію, що зберігається у пам'яті.

Отже, праобраз як вихідна структурована форма досвіду у широкому його розумінні здатен до детермінації актуалізованої стратегії як домінуючої мисленнєвої тенденції в процесі законотворення. Адже будь-який вид мисленнєвої тенденції (аналогізування, комбінування, реконструювання) як переважаюча мисленнєва дія, також завжди підлягатиме детермінації з боку структурованих форм досвіду – праобразів [1, с. 14–22]. А така детермінована досвідом мисленнєва тенденція здатна детермінувати і процес з підготовки, планування та реалізації задуму, активуючи інтуїцію, отже, спрямовуючи потік мисленнєвого пошуку у прискорене, причому достовірне ухвалення рішення.

Наші міркування набуватимуть особливої актуальності в контексті стратегіального підходу до структурно-функціональної організації творчої діяльності, розробленого вітчизняним психологом В.О. Моляко, котрий пропонує оригінальне розуміння стратегії як психологічного регулятора, що не містить детального плану, не є методом або способом вирішення завдання, а бачиться індивідуалізованою мисленнєвою тенденцією особистості, проявом її психологічної готовності до дії, діяльності, взаємодії тощо [1, с. 14–22; 3].

Зазначимо: позаяк наростання кількості неадекватних спроб у самому процесі творення закону призводитиме до зниження ступеня усвідомлення дій, тоді в мисленнєвій організації законотворчого процесу безумовно активізуватиметься уява, де образний спосіб мислення почне домінувати. Отже, відбуватиметься актуалізація неусвідомлюваного в процесі мисленнєвого пошуку вирішення проблеми.

Саме такі питання сьогодні і спонукають нас до нового ракурсу вивчення законотворчості, у здійсненні котрої роль неусвідомлюваних установок бачиться неминучою.

Якщо ще з історії виникнення самого поняття «установка», вживалося воно у психології як термін лише для позначення психофізіологічної готовності організму реагувати на ті чи інші стимули. Отже, первинне його розуміння викликає радше асоціації з біхевіористськими схемами поведінки індивіда як концепціями щодо пояснення лише її особливостей (Дж. Уотсон, В. Хантер, К. Лешлі, Е. Торндайк, Б. Скіннер та ін.).

Що стосується концептуальної психологічної розробки цього поняття, вперше цей термін з'являється в експериментальній німецькій психології наприкінці XIX сторіччя. Саме німецьким дослідником Л. Ланге він і був запропонований для вживання у якомога розгалуженішому його розумінні. Якраз упродовж своїх довготривалих лабораторних експериментів Л. Ланге, а згодом Г. Мюллер і Т. Шуман віднайшли

таку його закономірність: у процесі періодичного повторення однорідних дій к людини формується певна схильність як готовність до сприймання та реагування на конкретну зовнішню ситуацію. Власне, саме тоді за цим терміном і закріпилося значення «установка». Згодом Г. Еббінгауз починає його пов'язувати уже з психічними станами індивіда, що активізуються в процесі здійснення ним будь-якої дії.

Ще варто згадати, що на початку ХХ сторіччя поняття «установка» почало використовуватися і в інших царинах сучасної психології, зокрема у різноманітних варіантах глибинної психології. Власне, як переконливо зауважує В.М. Лейбін, саме у К.Г. Юнга це поняття і представлено значущим, насамперед для розкриття складних явищ людської душі й психічних станів людини, під впливом яких і формуються певні типи її поведінки [2].

Варто зазначити, що у сучасній експериментальній психології, де зазвичай вимірюється швидкість реакцій досліджуваних респондентів на окремі стимули-ситуації, саме у такому контексті здебільшого в використовувалося поняття «установка».

Проте зауважимо, що саме у психоаналітичній літературі згадується, що засадничим уявленням теорії психологічних типів К.Г. Юнга і стало уявлення про психічну установку (екстравертна та інтровертна установка) [5]. Власне, варто зазначити, що проблема установки, з позицій аналітичної психології К.Г. Юнга, бачиться набагато загадковішою, насамперед завдяки його «архетипам» та теорії «колективного несвідомого». І радше не юнганська класифікація психологічних типів дає нам підґрунтя для міркувань про неусвідомлювані установки як комплексні структури, а вочевидь дещо інше. Нагадаймо, що саме поняття «архетип» К.Г. Юнг і пропонує як інваріантну компоненту колективного несвідомого.

Архетипи як структурні образи колективного несвідомого мають здатність «втілюватися» як усталені патерни поведінки, отже, незалежно від психологічних типів (екстраверт/інтроверт та ін.). Радше архетип здатний до активації залежно від прояву тієї чи іншої актуалізованої форми (за К.Г. Юнгом – Самість, Персона, Тінь, Аніма/Анімус та ін.) як неусвідомлюваної спрямованості індивіда на реалізацію мети (задоволення потреби), готовності до дії та сприймання й навіть подекуди завдяки психічній енергії лібідо [4].

Якщо така енергія спонтанно спрямовуватиме розвиток індивіда, допомагатиме йому проявити себе як неповторну індивідуальність, розкрити свій потенціал до повного самоздійснення, тоді вона і виконуватиме роль саме психічного енергетичного імпульсу – рушійної сили його розвитку.

Наше дослідження в концептуальному плані ґрунтується на розвідках неусвідомлюваних установок суб'єкта законотворчого процесу як глибинних передумов його організації та регуляції.

У такому контексті міркувань особливо актуальним бачиться вчення про установку, що об'єднує як свідому, так і несвідому царини психічного, запропоноване радянським психологом Д.М. Узнадзе, а незабаром вже продовжене такими його послідовниками, як Т.Т. Іосебадзе, Т.Ш. Іосебадзе, Ш.О. Надірашвілі, О.С. Прангішвілі, І.Т. Бжалава, Ф.В. Бассін, А.С. Шерозія, В.Г. Норахідзе та інші. Власне, саме вони і виокремили принцип установки як цілісну модифікацію суб'єкта, його спонтанну і неспонтанну готовність сприймати дійсність і діяти певним чином.

Проте у запропонованому контексті неусвідомлювані установки суб'єкта розглядатимемо як комплексну багаторівневу систему – усталену диспозиційну структуру його психічного. Глибинні чинники активізуватимуться як комплекс установок з енергетичним позитивним імпульсом (конструююча установка) лише тоді, коли контекстуальна детермінація їх внутрішніх змістів провокуватиме одностайну актуалізацію неусвідомлюваних установок суб'єкта як його усталену регулюючу диспозиційну структуру. Власне тоді такий складний процес активації глибинних змістів психічного неминуче потребуватиме ще і регулюючої участі структурованої

установки як юридичного мотиву (державної волі), особливої смислової детермінанти законотворчого процесу, наповненої певним конструюючим сенсом.

Зазначимо, що саме під впливом детермінуючої участі неусвідомлюваного установки як комплексної конструюючої компоненти й активізуватиметься психічна активність суб'єкта як його творча здатність.

Тепер прослідкуймо процес активації глибинних змістів психічного на прикладі архетипної об'єктивації глибинної установки як диспозиційної структури у законотворчому процесі. Архетипна об'єктивація глибинної установки як диспозиційної структури суб'єкта в процесі його творчої діяльності – це об'єктивація Вищої духовної потреби. Процес об'єктивації потреби спостерігатимемо через так звану «ланцюгову реакцію» активізації творчої потреби учасників законотворчого процесу як творців культурних цінностей, отже як творців закону, визнаного ціннісним вже у процесі його випробування, власного відчуття як істинного знання, і насамперед завдяки актуалізації комплексної диспозиції. Архетипна об'єктивація глибинної установки суб'єкта в структурі законотворчого процесу – це об'єктивація його Вищої духовної потреби як творця культурних цінностей. Власне такий процес спостереження об'єктивації потреби через актуалізований системний комплекс установок, насамперед у його законотворчій діяльності, і називатимемо самим актом об'єктивації творчої потреби суб'єкта як його Вищої духовної потреби, потреби творця закону, визнаного ціннісним.

Нагадаймо, що сама система ціннісних орієнтацій формується на основі уніфікації вищих індивідуальних і соціальних потреб людини. Важливим є її спосіб життя, в якому спроможні реалізовуватися соціальні й індивідуальні цінності як Вища духовна потреба. Насамперед, задоволення Духовної потреби – це успішна ідентифікація особистості із соціумом.

Якщо регуляція соціальної поведінки особистості ґрунтується на ієрархічно розташованих структурних рівнях її поведінки (за В.О. Ядовим) [6], тоді і найважливіша регулююча функція диспозиційної системи творчої особистості полягатиме в уніфікації її неусвідомлюваних установок у процесі законотворчої діяльності, отже актуалізації глибинного установки як її потенціалу. Особливо актуальною в контексті наших міркувань є думка В.О. Ядова щодо диспозиційної регуляції соціальної поведінки як диспозиційної мотивації, тобто механізму, здатного забезпечити формування мети на спрямованість різноманітних станів готовності до поведінки, причому регуляція соціальної поведінки розглядається в контексті всієї диспозиційної системи особистості [6].

Таким чином, ціннісна орієнтація як актуальна диспозиція творця закону – вищий рівень диспозиційної ієрархії, Вища духовна потреба. Це його стратегіальна диспозиція – комплекс уніфікованих установок як внутрішня схема майбутньої дії. Переконані, саме такому рівню як глибинному регулюючому механізмові і належатиме вирішальна роль в організації законотворчого процесу!

Диспозиція суб'єктів законотворчого процесу розумітиметься нами як миттєва їх готовність до дії, вроджена (психофізіологічна) здатність до творчо-мисленневої активності, як синтетична характеристика їхніх дій. Саме таку готовність і розглядатимемо як синтетичну чуттєвість. Диспозиція творчого акту – актуалізація елементів очікування як з боку творця (того, хто творить закон), так і з боку потенційного випробовуваного, так званого майбутнього споживача (того, для кого він творить). Важливу функцією психічної регуляції їхньої взаємодії слугуватиме стратегіальна дія. Стратегіальна дія – це результат вибору, згідно з домінуючою стратегією як мисленневою тенденцією, спрямованою на аналіз майбутньої дії.

Зауважимо, що диспозиція суб'єкта як його психічний стан синтетичної готовності до дії (усталена внутрішня форма досвіду) має універсальну здатність до активності.

Стратегіальна диспозиція в законотворчій діяльності розумітиметься як система диспозицій, вища актуалізована форма психічного самого творця закону як стратега!

Загалом, стратегіальна диспозиція як синтетична готовність до дії спрямована на досягнення (здійснення) довгоочікуваної мети. Таким чином, законотворчість, мотивована глибинною стратегією як комплексом диспозицій, сприятиме функціональній структуризації перебігу законотворчого процесу загалом.

Отже, особливо значущим є процес активації неусвідомлених установок як стратегіальних диспозицій творця. Такий комплексний енергетичний імпульс спрямовано на продуктивну активність як продуктивну законотворчість, адже психічна енергія, що акумулюється в надрах прадосвіду як його вихідна структурована форма, слугуватиме позитивним імпульсом, здатним до стимулюючої обопільної участі свідомого і несвідомого як взаємно обумовлених регулюючих рівнів психічного в процесі диспозиційної об'єктивації потреби як ціннісної орієнтації творця закону.

Таким чином, особливо затребуваним бачиться сьогодні методологічний пошук структурно-функціональних закономірностей активації та регуляції глибинних змістів установок як структурованої схеми диспозицій суб'єктів законотворчого процесу.

Проте не забуваймо, що для ґрунтовного вивчення передумов законотворення в контексті стратегіального підходу (ми завдячуємо вищезгаданій методології В.О. Моляко – як узагальнюючій, так і концептуально обумовленій), завжди необхідно брати до уваги як саму чуттєву форму відображення об'єктивного світу в свідомості людини, так і чуттєву компоненту раціональної форми відображення світу, причому як обидві структурно-функціональні взаємно обумовлені детерміновані форми праобразу в процесі перцептивного конструювання образу – процесі творення закону. Адже лише їх обопільна регулююча участь у стратегіальній організації законотворчого процесу є тією неминучою участю, насамперед завдяки осмисленню та уточненню, в процесі деталізації й конкретизації чуттєвої компоненти раціональної форми понятійного образу. І неминуче – через пошук та віднайдення так званого декодованого об'єкта як адекватного аналога, проте як з допомогою згорнутої мисленнєвої дії інтуїтивного аналогізування, так і за допомогою комбінованого (раціонально-інтуїтивного) способу аналізу.

Таким чином, мисленнєвий пошук істинного еквівалента майбутнього рішення в процесі законотворення детермінується праобразами як вихідними структурованими формами досвіду у широкому його розумінні, причому праобразні передумови законотворчого процесу мають здатність до активізації вищої психічної функції – інтуїції. Участь такої функції полягатиме у змістовому наповненні праобразу, що актуалізуватиметься завдяки генерації суб'єктивних сенсів, які через аналіз і синтез породжуватимуть взаємодію похідних утворень (модифікованих образів), здатних до нової смислової репрезентації конкретного рішення як цілісного структурованого змісту – закону.

Отже, процес праобразної детермінації мисленнєвих стратегій законотворчого процесу спробуємо гіпотетично відтворити з допомогою наступної формули.

ПРАОБРАЗ (асоціативний аналог у структурі передуючого розуміння) – МОДИФІКОВАНИЙ ОБРАЗ (генерація суб'єктивних сенсів на основі домінуючої мисленнєвої тенденції, детермінованої вихідним змістом праобразу) – ПЕРЦЕПТИВНИЙ ОБРАЗ (спонтанний акт психічного моделювання репрезентативних сенсів у конкретний образ цілісного розуміння як результат перцептивної діяльності).

Що стосується регулятивного впливу на процес інтуїції, його також можна відтворити з допомогою наступної гіпотетичної формули.

ПРАОБРАЗ – МОДИФІКОВАНИЙ ОБРАЗ (генерація суб'єктивних сенсів, на основі аналізу і синтезу залежно від домінуючої мисленнєвої тенденції, детермінованої вихідним змістом праобразу) – ОБРАЗ-РІШЕННЯ.

Висновки. На нашу думку, такі гіпотетичні формули можуть бачитися універсальними, тобто застосовуватися як потенційна модель організації будь-якої предметної діяльності. Отже, праобрази слугуватимуть вихідними структуровани-

ми формами досвіду, здатними активізувати інтуїцію, детермінуючи стратегіальні тенденції, що спрямовуватимуть потік мисленнєвого пошуку в неусвідомлюване, спонтанне, прискорене, проте адекватне і точне, неминуче достовірне ухвалення рішення.

Неусвідомлюване – це глибинні структуровані змісти психічного, що акумулюються в установці, спроможні активізуватися у творчо-мисленнєвій діяльності. Неусвідомлюване бачиться глибинним чинником активізації інтуїції, здатної інтегрувати структуровані форми досвіду у вирішенні завдання. Інтуїція – це психічна функція, що актуалізує структуровані змісти психічного як змістові утворення й завдяки аналізу та синтезу здатна до генерації суб'єктивних сенсів як глибинних чинників актуалізації досвіду, відтвореного у новому рішенні. Породження задуму передбачає актуалізацію вихідних структурованих форм досвіду – праобразів і пов'язане з ними як праобразними передумовами організації та регуляції творчо-мисленнєвої діяльності загалом.

Інтуїція здатна проявлятися на всіх етапах мисленнєвої організації законотворчого процесу: на етапі розуміння умови завдання, етапі створення задуму як образу-проекту вирішення та етапі реалізації творчого задуму як образу-рішення завдання. Отже, функціональна роль інтуїції полягатиме у змістовому наповненні праобразу, що актуалізуватиметься завдяки генерації суб'єктивних сенсів, які через аналіз і синтез породжуватимуть взаємодію похідних утворень (модифікованих образів), здатних до нової смислової репрезентації у вигляді структурованого образу як образу-рішення.

Праобрази бачаться вихідними структурованими формами досвіду, здатними активізувати процес інтуїції, детермінуючи стратегіальні тенденції, які спрямовують потік мисленнєвого пошуку у необхідне (визначене) русло прискореного безпомилкового (достовірного) ухвалення рішення у вирішенні проблеми. Творча активність суб'єктів визначатиметься системою (комплексом) їх диспозицій як єдиною стратегіальною диспозицією, що інтегруватиме у своїй сукупності складну багаторівневу структуру. Стратегіальна диспозиція як стан синтетичної готовності до дії, ґрунтована на праобразних засадах, має універсальну здатність до творчої активності як комплексна система диспозицій. Стратегіальна диспозиція як чуттєва форма досвіду – це комбінація двох або декількох фрагментарних, проте фундаментальних структурованих (усталених) емоцій як образів-переживань, здатних за певних умов актуалізуватися одночасно або у тій чи іншій послідовності та взаємодіяти у такий спосіб, що всі диспозиції сприйматимуться комплексно (як цілісна стратегіальна диспозиція). Структуровані образи-переживання бачаться праобразними передумовами організації та регуляції законотворчого процесу. Структурована диспозиція слугуватиме чинником смислової репрезентації нового образу як образу-рішення.

Вихідна форма досвіду розглядатиметься як динамічна, поліфункціональна залежно від своєї конкретної актуалізованої форми, отже, і детермінуюча функція породження задуму у мисленнєвому процесі творення закону. Праобраз моделюється як сукупність взаємопов'язаних структурно-функціональних елементів як автономних вихідних форм досвіду.

Фундаментальна основа праобразу характеризує його елементи та функції, а також їхні різнопорядкові властивості й відношення, що належать до самої структури праобразу. Частково така основа викривається стратегіальним моделюванням самого праобразу з допомогою детермінуючої функції та актуалізованої мисленнєвої дії як домінуючої стратегіальної тенденції, також детермінованої, проте вже вихідною формою праобразу.

Репрезентативна компонента праобразу містить модифіковані образи з уніфікованими індивідуальними сенсами як новоутвореними образами з допомогою

засобів їх репрезентації (зокрема, чуттєвої тканини) як нових об'єктів (структурованих чуттєвих елементів) у системі досвіду та функціонує з допомогою інтуїції. Інтуїція бачиться своєрідною вищою стратегіальною функцією, що має змогу здійснити організацію та регуляцію змістової структури та процедури досвіду, які аналогізуватимуться зі структурно-функціональними компонентами вихідних форм праобразу.

Запропонована концепція праобразних передумов законотворчої діяльності (причому на всіх етапах її мисленнєвої організації) охоплює різноманітні модифікації новоутворених образів, генеруючи індивідуальні сенси образів з допомогою їх чуттєвої «тканини» (переживання як чуттєвої «тканини» образу), апелюючи згодом до універсального значення як майбутнього образу-рішення. Поширено уявлення щодо структурно-функціональних відношень між формами досвіду і домінуючими мисленнєвими діями.

Зокрема, йдеться про визначення та суворе домінування тих чи інших стратегій (комбінування, аналогізування, реконструювання) в момент здогадок як різновидів спонтанного як інтуїтивного способу пізнання, а згодом і переконання у достовірності результату як кінцевого етапу творення – етапу прозріння.

Думається, стратегіальна модель праобразу як диспозиційна модель творчомисленнєвої діяльності надаватиме методологічні можливості розробки нових напрямів у царині законотворення, пов'язані зі стратегіальним як феноменологічно орієнтованим поворотом щодо розуміння ролі неусвідомлюваних установок в організації законотворчого процесу.

Таким чином, побудова стратегіальної моделі праобразу бачитиметься дієвим засобом дослідження актуалізації мисленнєвих стратегій як домінуючих тенденцій організації та регуляції не лише законотворчої діяльності, позаяк матиме змогу слугувати і потенційно універсальною методологічною платформою вивчення неусвідомлюваних установок як глибинних структурно-функціональних механізмів регуляції творчих процесів загалом.

Список літератури:

1. Боровицька О.М. Архетип як чинник стратегіальної регуляції державного управління / О.М. Боровицька // Публічне управління: теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук державного управління. – Харків, 2013. – Спеціальний випуск. – С. 14–22.
 2. Лейбін В.М. Психоанализ и философия неотрейдизма / В.М. Лейбін. – М., 1977.
 3. Моляко В.А. Творческая конструкторология (пролегомены) / В.А. Моляко. – К., 2007. – 388 с.
 4. Юнг К.Г. Психология бессознательного / К.Г. Юнг. – М., 1994.
 5. Юнг К.Г. Психологические типы / К.Г. Юнг. – Минск, 1998.
- Ядов В.А. О диспозиционной регуляции социального поведения личности / В.А. Ядов // Методологические проблемы социальной психологии. – М., 1975. – 369 с.